

Ametiühisusline kuukiri

Ilmub 1 kord kuus.

Toimetuse aadress: Tallinn, Lembitu nr. 4, krt. 4. — Talitus S. Brokumägi 4.

Nr. 9/10 (41/42)

10. juunil 1926.

IV. aastakäik

Riigikogu walimised ja töölisliikumine.

Riigikogu walimised on möödunud. Tagajärjed töölisklassile ei ole aga kuigi rõõmutawad. Ka neil walimistel andis end terawalt tunda töölisajajirjanduse nõrkus ja tiheda töölisorganisatsioonide wõrgu puudumine. Meie töölistonnas wäljakannatamatu majandusliku seisukorra tõttu tekkinud praegust olukorda eitawat meeleolu püüdsid omalt poolt kommunistid ära kasutada, tekitades segadust, prowokatsioonid ja andes kodanlastele erakondadele wõimaluse weel kord paljastada oma nurjatut walmidust kitsastes erakonna huwides ära anda nii riiki kui rahwast.

Abramsoni esinemine kommunistide wiigilehena wõeti „Päewalehe“, „Waba Maa“ ja „Kaja“ poolt rõõmuhoisakete wastu. Abramson oli see tuiwene, kes oma palmiofjaga neile lootust andis, et töölisklass kodanlast weel uputada ei suuda, et kodanlastel weel wõimalus on ka sel walimisel töölisi teise töölise wastu üles äsfitada, töölise eneste keskel segadust, waenu ja wennatapwat kibedust õhutada. Nad rehkendasid ju kitsa kodanlaste wõimu huwides õieti. Ahwatledes kommunistidele poolehoidjaid, lootsid nad muidugi, et siseminister ei tuku ja parajal ajal kodanlaste härrade poolt lõksu meelitatud lihtsameelses inimesed trellide taha paigutab. Abramsoni erakond pidi ju see ainuke „õige“ tööliserakond olema. Mis kirjutawad nad aga nüüd? Misjughuse kahjurõõmu, ja eneserahulolemisega nämmutab nüüd seesama „Waba Maa“ Abramsoni äraandlikkust ja närusust!

Ei saa aga ka hukka mõistmata jätta kommunistide alatust, kes ifegi jarnaste mustade, wõiks ütelda haisemate wõtete eest tagasi ei pörka, et aga oma sihte saawutada. Las hukub ja demoraliseerub Eesti töölisklass, kui aga Wenemaa sammufefegi maad juurde saaks

ja uut reklaami lüüa wõiks, kommunismi „lewinemisest“ maailmas! Tuleb elawalt meelesamajugune nurjatu Eesti töölislasti äraandmine 1918 a. okkupatsioonid wägede siise marsimisel. Kuigi Anweltidel teada oli, et Saaremaal juba sakslased sees, et nad Tallinna poole liiguwad, oli ju Brest-Litowskis Eesti sakslastele ära lubatud ja peale selle käisid Toompea kommunistilise staabi lendurid lennukitel seisukorda selgitamas. Tolleaegne „Sotsiaaldemokraat“ pandi finni, sest et põgenejate kaudu juba wõimalus oli lehtegi teadeta panna, et sakslased on maal — kõigest sellest hoolimata seletasid Anweltid ja kompanii, et Tallinna poole liiguwad hallparunid ja Toompea kommunistid saatsid noored wahwamad töölised Keila alla tapale, et ise ülepea kaela laewadele putkata ja Peterburi poole purjetada. Kas tõi see meie töölise paremate poegade weristamine Eesti töölisliikumisele mingijugust kasu? Ja jarnast aadri lastmist korraldatakse kodanlaste rõõmujoomastuse saatel aastate keskel. Meie töölislast on werewaeleks, jõuetuks, abituks jäänud. Tema energilisemad eestwõitlejad nopitakse wangi, tema organisatsioonid purustatakse ja lõpuks weel äsfitatakse üks tööliserakond teise wastu! Kodanlaste aga hõõrub käsi: jaga ja walitse! Lõpuks tulewad siis weel Rebased ja Weilerid, teemad waga näo ette ja seletawad jultunult, waat nemad on need ehtsad töölistasude kaitsjad! Kui töölised tahawad oma huwide „tõhhi“ kaitsmist, hääletagu siis Rebasel ja Weilerile! See oleks ainult naeruwäärt, kui mitte tõstift ei oleks, et „Päewalehel“ ja „Waba Maa“ on suur mõju eriti Tallinna töölise meeleolu kohta. Ja wiimane asjaolu sunnib tõstift selle üle järele mõtlema, kuidas käima panna töölise

igapäevast ajalehte, et töölised ei tarvitseks end päevast päeva mürgitada lasta oma wastaste poolt, et võimalus oleks neid nurjatuid kodanlaste hääletorustid boikoti alla panna.

Käesolevatel valimistel oli osavõtt üldiselt suurem kui eelmistel valimistel — tööliserakondade poolt antud häält on aga võrdiselt vähem kui kodanlaste poolt antud häält. Kuna eelmistel valimistel üle 10.000 Tallinna töölise hääle kaduma läks, see on 2 riigikogu liikme hääled — oli ometi riigikogus 30 töölisehitajat (20 sotjalisti ja 10 kommunisti). Seega oleks minewases riigikogus 32 töölisehitajat olnud, kui kommunistid 2 kohta kaduma ei oleks lastnud minna. Uues riigikogus on aga kõik hääled kokku ainult

30 ehitajat — seega on töölised faks kohta kodanlastele taotanud! Kas see üffi ei peaks töölisi järelemõtlemisele sundima, et nii edasi minna ei või! Tööliskond ei tohi oma jõudu nii raisata, kui ta tahab end maksma panna! Ta peab oma jõudu koguma hakkama ja temaga ka kokkuhoidlik olema! Ta ei tohi fergeid põhjuseid enda weristamiseks ja paremate liigete väljanõppimiseks anda! Koik töölised organisatsioonidesse! Kasvatame suure tööliswäe, mis seisab õlg õla wastu ja mis wähenenud töölisehitajate arwu riigikogus juudaks oma ühendatud jõuga teha tugewaks ja löögivõimsaks! Kasvatame tööliswäe, kellega oleks sunnitud rehkendama ka meie kodanlus, nagu töölistel korda on läinud neid wärisema panna kogu maailmas!

Tööline, seisata ja mõtle...!

Milleks kohustab meid rahwuswaheline töölise ühistunne.

I

Kaostatuhandeid on maailmas kestnud kurnaja ja kurnatawa waheline wõitlus. Ürgajal oli see wõitlus inimesele lootusetu, kelle jaatus oli määranud rõhujale warade ja elu mõnujaste kättetoimetajaks oma kätetöö abil. Tööline oli ori ja tema peremees wõis igal ajal oma heakskiirvamise järele orjaga talitada, teda weriseks peksta wõi maha tappa.

Drjal polnud võimalust ega ka selle ulatusliit waimlist arengut, et luua ühendusniite nende tuhandete wahel, keda kõiki üks ja see sama farm jaatus rõhus.

Wastuhakkamine oma inimõiguste kaitseks wõis sündida üffikult wõi vähemate rõhutute jalkade kaupa, nagu mitmedki orjade mässud ajaloos näitawad. Riisugused wõitlused suruti aga weriselt maha, nagu see teistiti olla ei wõinudki, sest liig armetu oli arenemata ori oma rõhujate jõu ja wõrejanu wastu.

Samm sammult on töölisklass wõitlust pidanud oma inimõiguste kaitseks. Suurte õhnrিতেga on saamutatud need wõidud, mis andsid tööliskonnale võimaluse wälja rühkida pärisorjusest ja arendada wõitlust oma huwide kaitseks ühendatud jõul.

Õgal aastal 1. mail waatab kogu ilma proletariaat ajamerde jäänud wõitluste peale ja kogub jõudu uuteks wõitlusteks. 1. mail, kui rahwuswahelisel töölispühäl, on inimkonnas üffi mitu korda rõhkem tähtsust kui kõigil ko-

danistel pühadel kokku. See on päew, mil miljonid ja miljonid töölisi igas ilmakaares ühiselt mõtlewad ja rõhutute hulgad kindlal sammul oma wõitluslipu all wõitlusteed 8-tunnilise tööpäewa eest ja maailma rahu kaitseks jatkawad.

Kõige maade töölised ühinege! See hüüdfõna oli juba siis sotjalistide wõitluslipul, kui 1. maid otustati pühitsema hakata. Sotjalistid teadsid kui määratu suurt jõupingutust nõuab tööliselt wõitlus 8-tunnilise tööpäewa eest. Selles tuli mobiliseerida kogu ilma töörahwas. Ka 8-tunniline tööpäew saamutati.

Kas aga nüüd 1. mai juba need ulesanded on täitnud, mis tal seni töölispühana lipufirjaks olid? Kas ei tule ules seada uusi hüüdfõnu ja eesmärke?

Katsume selle küsimuse peale wastata Cesti töölise seisukohalt. Cesti ajutine walitus deklarereeris küll, et 8-tunniline tööpäew peab maksma kõigis tööstuse ettevõtetes, riigikogus aga sellekohast rahwuswahelise tööbüroo konwentsiooni senini ratifitseeritud ei ole. Illetundidega wenitatakse tööpäewale pikkust juure. Ja mitte üffi Cestis, waid ka Sakamaal ja mujal kolab kapitalistide hüüdfõna: — Rõhkem tööd! 8-tunnilise tööpäewa juures ei jõua me wõistelda teiste maade töötodanguga.

See näitab, et 8-tunniline tööpäew on osalt juba töölise käest ära libisenud ja teda tahetakse tööliselt hoopis kustuda.

Suured rahvusvahelised töölisorganisatsioonid määravad ära klassivõitluse sihid ja juuna. Sellepärast hliiab rahvusvaheline tööliste internatsionaal töölistele: „Wõidelge 8-tunnilise tööpäeva eest, organiseerige endid maailma rahu kaitseks!”

Wõib ju üffi organiseeritud tööliskond ära hoida uute sõdade tekkimise, mis tabab kõige walusamini just töölisklassi.

Õesti tööline elab praegu raskeid aegu üle. Teda on laastanud minewik, tema tulewiku wäljawaated tumedad. Passiivsus ja tarretus ometi ei tohi maad wõtta meie ridades, siis on kõik kadunud. Andku see teadmine, et ka mujal maailmas töölijed kannatavad ja wõitlewad oma huwide eest, ka Õesti töölijele nut hoogu oma jõudude koondamiseks. —pinge.

Soome töölisliikumine uues ajajärgus.

Kommunistid kainenewad.

Suure huwiga oleme alati jälginud Soome töölisliikumist. Oleme näinud kuidas see rohkem kui weerand aastajaja eest algas, kuidas see kiirelt ja järjekindlalt arenes ja kasvatas. Oleme näinud kuidas see suurel rewolutsioonaastral 1917 oma kõrgustipu saawutas — siis oli seal 170.000 liiget ametiühendustes ja umbes 100.000 sotj.-demokraatlikes parteis — kuidas töölistel oli enamus eduskunnas ja kuidas riigi walitsemine nende kätte sattus. Oleme näinud kuidas tõusule järgnes mõõn — kohutaw kodusõda, werine walge terror...

*

Enne kodusõda oli wennasrahwa töölisliikumine sijemiselt kaunis terwe. Wäheseid taktilised lahkhelid lahendati alati kongressidel ja ametiühendusline liikumine oli orgaaniline osa üldisest klassivõitlusest. Wõitluse siht oli ühine, ühised olid ka juhid ja teised tegelased. Selles kõiges seisiski Soome töölisliikumise tugewus.

Nii oli enne kodusõda. Kuidas pärastine lugu on, seda oleme käesolewa kuufirja weergudel mitmel puhul walgustanud. Siiski — lubatagu siin weel kord sellest lühite kokkuvõtte teha.

Kodusõjale järgnenud walge terrori ajal paisjati Soome tööliste read segi. Tuhanded juhtidest ja tegelastest olid põgenenud Wene-maale ja nendest, kes kodumaale jäid, tapjid walged wõitjad suurima osa. Wiimaste arw tõuseb kogutud andmete järele 20.000 ümber. Puna-wangide arw tõusis suwel 1918 aastal 90.000 peale. Ja neile, kes weel polnud wän-gilaagrites nälga surunud — ja neid oli ligi 68.000! — mõisteti: 555 surmaotsust ja 292.331 aastat kõige raskeimat karistuswangust!

Kokku kaotas Soome töölisklass selle aad-riklisemiga 25—30.000 tegelast ja liiget. Raskemat hoopi pole moodsal ajal ühegi maa töölisliikumine tunda saanud.

Kuid see polnud weel kõik! Kodusõjast toibudes tekkisid sijemised lahkhelid, mida Wene-se põgenenud ja seal hiljem kommunistideks muutunud juhid (Kuusinen, Manner, Sirola j. t.) igatepidi süwendasid. Nad seletasid, et ainult sõjariistus rewolutsiooni ja diktatuuri abil on töölistel võimalus oma sihte kätte saada. Selleks olla aga waja töölisorganisatsioonid — poliitilised ja majanduslijed — oma kätte kiskuda ja nende abil rewolutsioonile valmistuda. Seal kus organisatsioon oma kätte ei saa, tuleb need lõhkuda ja salarakufeste abil propagandat edasi teha. Kui rewolutsiooni alustamise tund on käes, siis annab kommunistiline Wene Soome töölistele abi. Ja nõnda edasi — just nagu meil Õestiski kommunistid kuulutawad.

Loomulikult astusid sotjalistid ja muud arufamad töölijed niisugusele petlikule õpetusele wastu. Nende poolt seletati: sõjariistadega sotjalismi ei teostata. Ainult poliitiline ja majandusline wõitlus demokraatia alusel wõib töölisklassi päästa. Kõigepealt: Lahti Moskwa nabanõbrist!

Ja nii muutus tüli wõitluseks kahe woolu wahel. Õstteks lõhles sotj.-demokraatiline partei, siis ta kõrwal-organisatsioonid, naisliit ja noorsooliit. Kommunistid asutasid omale partei, wallutasid naiste- ja noorsooliidud ning tungisid ametiühenduste keskkliitu. Ka selle wallutasid nad 1920. aastal oma kätte. Ja see on ju arusaadaw: töölijed olid kaotanud kodusõja, kannatanud hirmsasti walge

terrori all ja — kättemaksuiga suurendas kommunistide tagatfusamine. Seda meeleolu ja seisuforda kasutasid Benes wiibivad kommunistlikud juhid.

Selle sifemise wõitluse tagajärjed on käega katjutawad. Sots.-dem. partei liikmete arv ulatas 1919. a. (enne lahkuminekut) 67.000 peale — praegu pole seal pooltki sellest. Ja kommunistlike partei lugu on weelgi kurwem: liikmete arv polnud seal kuigi suur ja paari aasta eest suluti see riigiwastajena. Ametiühisuste keskliidus oli siis (1920. a.), kui kommunistid selle oma kätte kiskufid, 60.000 liiget — praegu on seal ainult 50.000 ümber. Ja samas juhtes on ka teiste töölisorganisatsioonide liikmete arv kahanenud.

Siis weel kaudne kahju, mida kommunistlike propaganda ja lõhkimistöö arwelu peame kirjutama. Töölised on kaotanud usalduse töölisliikumise ja jäänud hulkadena kõrwale. Kodanlus on kommunistlikest agitatsioonist jaanud uut wett oma weskile. Lõpulik amnestia 1918. a. tegelastele wiibib. Poliitiliste wangide arv suureneb. Rafsfada töölise seltsimaja on kommunismi kartusel ametiwõimude poolt töölisele weelgi juletud. Militarism — eriti kaitsejõudu näol — wõtab uut hoogu. Ühesõnaga: taguritus kasutab kommunismi oma seisuforra kindlustamiseks ja töölisliikumise allasurumiseks.

Ragu tähendatud, wallutasid kommunistid 1920. a. ka ametiühisuste Keskorganisatsiooni. Paar aastat hiljem korraldasid nad hääletuse ühinemiseks Moskwa ametiühisuslike internatsionaaliga. Hääletusest wõttis osa $\frac{1}{2}$ ametiühisuste liikmetest ja nendestki hääletasid $\frac{1}{2}$ ühinemise wastu. Otsus profinterniga ühineda oli käes, kuid seda ei juletud täide wiia. Ja nii jäi Soome ametiühisusline liikumine Amsterdami ja Moskwa wahel. Seisuford kujunes traagi-loomiliseks: Moskwest saadi juhtnõõrid, kuid samal ajal kutsuti Amsterdami internatsionaali sekretäär Ludegeest Soome seisuforda selgitama ja Genfi töökonwerentsidele saadeti alati oma esitaja!

Hoolimata sellest naeruwääriliseft kõikumiseft ja liikmete arwu järjekindlast alanemiseft kuulutas Kullervo Manner, Soome kommunistide juht Wenemaal, et Soome ametiühisusline liikumine on üks tugewamateft ja kindlamateft punases internatsionaalis...

Kuid sots.-demokraadid arwasid, et nii ei tohi edasi minna. Nad tulid läinud jaanuaris kofku ja otsustasid eesolewale ametiühisuste kongressile panna ette rea nõudmisi, ja kui neid wastu ei wõeta, siis lahkuda ning ajutada uue ametiühisuslike keskorganisatsiooni, mis oleks poliitikast eemal ja ühineks Amsterdami internatsionaaliga. Otsusi täide wiima waliti sots.-demokraatidest-ametiühisustest toimfond.

Kommunistide wõitlusfinnas oli maast üles wõetud. Ugas wõitlus kongressi saadikute ümber. Kommunistidel oli kasutada kõik keskorganisatsiooni ja suuremalt osalt ka tööstusliitude orgaanid. Tagajärjed olid ka wastawad: kommunistid saatsid kongressile, mis 2.—7. maini Helsingis peeti, 60% saadikuteft, kuna sots.-demokraate seal ainult 40% oli. Saadikute walimiseft oli wõtnud osa ainult $\frac{1}{3}$ ametiühisuste liikmete üldarwust.

Meeleolu ja ettewalmistuste järele otsustades ähwardas kongress, mis 7. Soome ametiühisuste ajalooft, saatuslikuks kujuneda. Kommunistidel oli tugew enamus. Oli weel näha, kas nad seda enamust uusa-päija kasutada julgewad.

Teine koosolekupäew andis wastufe. Ludegeesti Soome kutsumise eest anti kesktoimkonnale 43 häälega 24 wastu äge protest, milles seletati, et see (Ludegeesti kutsumine) oli tehtud wastu ametiühisuste enamuse soowi. Huwitaw on, et siin protesteeris kongressi kommunistline enamus kommunistlike kesktoimitee wastu! Sots.-demokraadid protesteerisid omakord protesti wastu ja seletasid, et otsus on häbiks Soome töölisele ja wõib tulewikus saada saatuslikuks mõnelegi Soome tööstusliidule, kes praegu kuuluwad Lääne rahwuswahelistesse ja Amsterdami ühenduses olewatesse liitudesse.

Sotsialistide nõudmine ühineda Amsterdami internatsionaaliga tekitas ligi kaks päewa kestnud waieluse, millest ifegi Wene punase internatsionaali esitaja Melnitshanski osa wõttis. Kommunistid jagunefid kahte rühma, millest üks nõudis ühinemist Moskwa, teine tahtis jääda ootama Moskwa ja Amsterdami rahwuswaheliste ühinemist üheft internatsionaaliks ja alles siis, kui see on sündinud, ühineda sellega. Kõigi nende kolme juuna poolt ja wastu esitati hulk üldiselt tuttawaid wäiteid. Resolutsioonis, mis kongressi kuuendal (ja wiimaseft) päewal

wastu wõeti, lahendati küsimus rahvuswaheliseft ühistööst 52 häälega 15 vastu järgmiselt: 1) tööstusliidud peawad ühinema oma ala rahvuswahelistesse liitudesse; 2) kesh-toimkonna kohuseks on arendada kindlat ühistööd Skandinaawia wastawate organisatsioonidega; 3) kui Moskwa ja Amsterdami ühinemisel uus üleilmline internatsionaal luuakse, siis tuleb ühineda sellega; 4) seni Briti-Wene (n. n. Pürcelli) komiteele antud toetuse kiidab kongress heaks; 5) 1922 a. tehtud otsus ühineda Moskwa internatsionaaliga tühistatakse ja 6) kuni uue rahvuswahelise sündimiseni jääb Soome ametiühisusline keskliit iseseiswaks. — Resolutsiooni vastu andsid 10 sotf.-demokraati oma protesti, milles toonitati, et eelolewate otsuste wahel on wastolu, mis wõib tööstusliidud hädaohtu panna.

Ragu eelolewast näha, loobusid kommunistid oma endisest otsusest ühineda Moskwaga ja jääda ootama Briti kommunistlike ametiühisuste lepituskatsete tagajärgi. Seegi on hea, sest on siin ju tegemist kainenemisega. (Morras tehti hiljuti täpselt samasugune otsus). Soome sotf.-demokraadid ei saanud küll oma nõudmist (ühineda Amsterdamiaga) läbi, kuid nad on eesalgu resolutsiooniga rahul.

Teisjaks sotf.-demokraatide tähtsamaks nõudmiseks oli: poliitika ametiühisustest eemale! Pika puikleamise järele tunnustasid kommunistid, et nad on küll kasutanud ametiühisusi kommunistlike kihutustöö jaoks, on isegi sealt selleks summasid wõtnud. Nüüd lubasid nad sellest ametiühisuslike liikumisele wõõrast taktikast loobuda ja kongress otsustas, et ametiühisuste tegewus peab piirduma ainult majanduslike ja kultuurtöö alale ning jätma kõige poliitika kõrwale. Ka ei tohi ametiühisuste ega nende liitude summasid poliitiliste parteide kasutada anda. See otsus — kui kommunistid seda austawad — on kõige tähtsam Soome ametiühisuslike liikumise sifemisele rahule.

Teisest kongressi tähtsamatest otsustest wõiks siin weel tähendada järgmist: 1. mai pidustused ja rongikäigud tuleks olla kõigile (ametiühisustele, kommunistidele ja sotsialistidele) ühised; öötöö trükitööstuses tuleb kaotada; tööpuuduse vastu kinnitamise seaduse eelnõu tuleb eduskunnale esitada; hädaabiöödel makstagu harilik palk; igalpool tuleb hoolitseda selle eest, et kommunistid ja sot-

fialistid oleks nende woolude tugewusele wastawalt ametiühisuste ja nende liitude juhatustes ja toimkondades esitatud; kohtabele asutatakse propaganda ja kaswatusöö jaoks kesknõukogud; ühistegelisteft asutustest peawad ametiühisuste liikmed wõtma osa ja niijugused organisatsioonid ja asutused peawad ainult organiseeritud töölisi tööle wõtma; alla 15 a. wanaduses lapsi ei tohi üle 6 t. päewas tööl pidada; on tarwis wõibelda wanaduse ja tööwõimetuse vastu kinnitamise seaduse wastuwõtmise poolt; esimene nädal nowembris tuleb pühendada propagandatööle; jne. jne. Rahvuswahelistele töökonwerentsidele tuleb keskforganisaatsooni nimetada oma esitaja. (Et seda oli ka minewikus, vastu eelmiste kongresside otsuseid tehtud, selle mõistis kongress hukka!)

Lõpuks walis kongress ühel häälel suure toimkonna, kuhu tulid 20 kommunisti ja 10 sotf.-demokraati. Samuti waliti ametiühisuslike keskforganisaatsooni esimeheks sotf.-demokraatlike partei juht Matti Paasivuori, kes warem ligi 15 aastat ametiühisuslike liikumise eesotsas töötanud. Sekretääriks waliti kommunist Arwo Tuominen. Mõlemate tegelaste walimine sündis samuti ühemeelselt ilma hääletuseta.

Kongressi esimestel päewadel olid kommunistid wäga sõjakad ja järelandmatud — sellest ka Dudgeesti Soome kutsumise ja esitaja Genji saatmise hukkamõistmine! — kuid hiljem pääses mõõdukam wool nende hulgas pinnale ja lõpuks wõisid sotsialistid kongressi otsustega rahule jääda. Kommunistide taganemine Moskwa teelt wõimaldab nüüd ametiühisuslikes liikumises koostöötamise. Muidugi tingimisega, et kommunistid oma enamusega tehtud otsuseid austawad. Jätawad nad kommunistlike poliitika ja propaganda ametiühisustest kõrwale, siis algab Soome töölisliskumises uus termenemise ajajärg. Seda ennustawad ja soowiwad mõlemad woolud oma deklaratsioonides, mis kohe peale kongressi lõppemist awaldati. Igaks juhtumiseks jätsid sotf.-demokraadid oma läinud talwel walitud toimkonna tegewusse. Taganewad kommunistid kongressi otsustest, siis tekib paratamata lõhe. Seda pole aga praegu näha.

*

Meil Gestis oleks Soome seltsimeestelt paljugi õppida. Kriti eelpool kirjeldatud kongressi otsustest. Ka meil on kommunistline

poliitika ja fihutustöö offalift wilja kandnud. Ka meil on kommunistid ametiühisused ja nende keskorganisatsioonid „ülewõtnud“ ja neid Moskwa juhtnõõride järele kasutanud. Ka meil tuntakse selle õnnetu taktika tagajärge — wast ehk paremini kui põhjapool Soome lahte.

Kuid see, mis siin juhtus — ametiühisuslike liikumise täieline häwitamine — ei võinud Soomes kommunistidele õnnestuda. Nad leidsid seal laialist poolehoidu, kuid juumata organisatsioone nad ei suutnud. Liikumine seal on wanem (ametiühisusline keskorganisatsioon asutati juba 1907 aastal) ja töölismassid rohkem haridust ja kogemusi saanud. Organisatsioonid, mis aastakümnete raske töö ja suurte õhwerduste wili, on saanud nii sotsialistidele kui ka kommunistidele kalliks;

neist ei loobuta, neid ei lasta nii kergesti lõhkuda. Ennem tehakse kompromisse, kokkuleppeid. Nagu praeguselgi kongressil. Kommunistid olid seal kuus aastat ametiühisuslike liikumise eesotsas olnud, kuid polnud siiski suutnud kõike häwitada. Nüüd tunnustasid nad oma saamatuse ja andsid järele. Nii on nad pidanud ka Norras — Moskwa suureks meelehärmaks — tegema. Organisatsioonid on päästetud ja see on peaasi. Kainenemine ja terwenemine on alanud ning jätkub õiges suunas.

Meil puuduvad organisatsioonid. Nende loomisele tuleks asuda. Kogemusi kommunistid meil juba küllalt, aeg wõtta õpetust ja usku tulewikku sealt, kus meist targemalt talitatakse — nagu näiteks wennasrahwa töölised. Ja asuda tööle! A. W.

Sündmused Inglismaal.

Et inglisi töölise streigi kohta õiget ettekujutust saada, ei tohi unustada asjaolu, et see hiigla wõitlus, mis töö ja kapitali wahel Inglismaal lahti puhkes, on töölisele peale surutud — kapital tungib peale, kuna töölised end kaitsma sunnitud on. Keerdõlmeks on kwiisõe küsimus, nimelt inglisi sõetööstuse kahjude ärahoidmine nii, et töölise palgad wähendatakse ei saaks. Wiimase 9 kuu jooksul lahendati seda küsimust nii, et walitus sõetöösturitele suuri abirahasid andis, — 2½ kuni 3 shillingit sõe tonni kohta (s. o. umbes 225 kuni 275 m. tonni kohta). Ügi 400 miljardi on sõetööstus juba riiklist toetust saanud, 1. maist käesolewal aastal lõpetati riikline abiraha.

Minewaasta asutati erikomisjon — nimetatud „kuninglik komisjon, — kes paar kuud tagasi awaldas aruande, kus näitas, et hädatarwilik on sügaw tehniline ja majanduslik ümberkorraldus ja peale selle olewat tarwis töölise palkasid wähenendada.

Palkade wähendamine pandi aga ette esimeses järjekorras, kuna tööstuse ümberkorraldamise asjus alles töösturitega kawatsetakse läbirääkimisi alata.

Täie õigusega nägid töölised selles otsuses omale suurt hädaõhtu. Minult kui töösturitele mingit wõimalust ei ole otsotfaga ette wõtteid kokku ajada, wõiks loota, et nad sunnitud oleksid ümberkorraldusi ette wõtma,

mis sõetööstuse isjetulekuid suurendaks ja töölisele endise palga wõimaldaks. Kuid eestkätt töölise palkade kärpimise läbiwiimine, enne tööstuse ümberkorraldamist, lubab oletada, et sõetööstuse „terwendamist“ tahetakse läbi wiia töölise palkade arwel.

Sõetöösturid otse kutsusid wälja streigi, nad teadsid, et neil paremat aega raske leida töölise palkade wähendamise läbiwiimiseks: esiteks ei ole rahwa seas mingit poolehoidu sõetöösturitele antawal riiklises abirahal, mis suurte summadena koormab riigi eelarwet ja ühtlasi ka maksimaksjaid; teiseks, on neil kerge tõendada, et sõetööstus praeguses seisukorras ei suuda maksta neid palkasid, mis töölised saavad; kolmandaks walitseb Inglismaal suur tööpuudus üldse, eriti aga kaewandustöölise seas; neljandaks on wõimul tagurliised ringkonnad, kes tugenevad suurele tagurlisele enamusele parlamendis, kuna walitus ning mujal tähtsatel kohtadel on mõjuwad inimesed, kes walmis on äärmisi abinõusid töölise wastu tarwitama ja wienmaks on sõetöösturid end streigiks hoolega ette walmistanud. Reed asjaolud kõik teewad töösturite seisukorra findlaks ja selle tõttu on nad ka äärmiselt wäljakutsuwad ja ei taha minna mingisugustele järelandmistele.

Tõsi, kokkupõrge sõetööstuses ähwardas muutuda üldstreigiks. Ring suurte töösturid püüdsid ka üldstreiki wälja kutsuda, et ühtlasi

õetöölaliste palkade vähendamisega ära lõh-
kuda töölaliste ametiühijused ja alustada üldist
sõjakäiku fogu töölisklassi vastu.

Inglise töölised olid sunnitud lahingut
vastu võtma neis äärmiselt ebasoodsais tin-
gimustes. 1. mail lõpetati tööd kaevandustes,
peale selle kui õetöösturid teatasid, et nad
1. mail alates madalamat palka hakkavad
maksma. Mäetöölaliste föderatsioon, hinnates
seisukorra tõsidust, andis streigi juhtimise üle
Trade-Unionide kesknõukogule. Ametiühijuste
kongress kinnitas selle otsuse, mis on esimene
Inglismaa ametiühijuslike liikumise ajaloos
sellepoolselt, et mitte vastava kutse föderat-
sioon ei juhi streiki, vaid kesknõukogu.
Kesknõukogu jatkas läbirääkimisi valitsusega,
nõudes, et enne palkade küsimuse ülestõstmist
peaks selgitatud olema tööstuse ümberkorral-
damise küsimus.

Baldwin kasutas tühist juhust (kõukupõrge
Daily Maili trükikojas), et parempoolsete
survele valitsuses järele anda ja katkestas
läbirääkimised kesknõukoguga. See vastu 4.
mail jättis kesknõukogu seisma fogu liikumise,
metallitööstuse ja trükitööstuse. Streik oman-
das hiigla iseloomu.

Kuid kesknõukogu ülesandeks oli tagasi
tõrjuda kallaletungid õetöölilistele. Aktiivsem
osa kodanlasi ja nende mõju all tegutses wal-
itsus püüdis kesknõukogu streigi laiendamisele
meelitada, et seega õetööliliste asja libedale
wiia. Kesknõukogu jäi aga kindlaks ja tea-
tas oma wäljaannete igas numbris, et ta
walmis on iga silmapilk läbirääkimisi uuesti
alustama, kui aga töölilistele endine palk kind-
lustatakse.

Wahemehe ülesanded kesknõukogu ning wal-
itsuse wahel wõttis siis oma peale föekom-
missjoni eesistuja Herbert Samuel.

Pärast mitteametlikke läbirääkimisi mõ-
lema poolega, awaldas ta „memorandumi“,
järgmiste seisukohtadega:

1. Riiklike toetuse ajutine jatkamine,
et võimalik oleks pooltega pidada läbi-
rääkimisi.

2) Palk üle riigi kindlaks määrata.

3) Jätta maksima praegused palga-
määrad seniks, kuni kindlustatud on sõe-
kommisjoni ettepanekute läbiwiimine sõe-
tööstuse ümberkorraldamise suhtes; asu-
tada komisjon, kust tööliliste esitajad osa
wõtawad, kes walwaks tööstuse ümber-
korraldamise järele.

4) Alles peale selle kui on ümberkor-
raldamine kindlustatud, asutakse uue ta-
riifi wäljatöötamisele, kui see finantslii-
selt on hädatarwilik.

5) Wähempalgaliste tööliliste palka ei
tohi üldse vähendada. Tuleb maksima
panna üleriiklik palgamäär õetööliliste
kohta.

6) Neid töölisi, kes ümberkorralduse
tagajärjel töötama jääwad, peab walitsus
katsuma paigutada teistele töödele, kui
see ei peaks aga võimalik olema, siis tu-
leb neile anda eri toetust, peale tööpuu-
duse korral antawa abiraha.

Selle memorandumi awaldamine tähendas
dieti nende kompromissettepanekute wasta-
wõtmist, mida nõudis kesknõukogu, ja mis olid
streigi põhjuseks. Kesknõukogul olid muidugi
ka õetööstuse ümberkorraldamise asjus omad
ettepanekud — ta nõudis õetööstuse
riigistamist. Tõsi ju on, et wormiliselt
on Samueli memorandum eradokument ja
mitte poolte kokkulepe. Kuid tegelikult oli
selle memorandumi awaldamine Samueli lä-
birääkimiste tagajärg kesknõukogu ja walitsu-
suga, seega oli walitsus selle memorandumi-
ga end moraalselt sidunud. Peale memorandumi
awaldamist leidis siis ka Trade-Unionide kes-
knõukogu võimaliku olewat 12. mail kuulutada
kaastundestreigi lõppenuks, et võimaldada
ametlikke läbirääkimisi walitsusega õetöö-
liste streigi asjus.

Kuid siis awaldus weel kord ning erilise
terawusega inglise kodanlase püüdis õetöö-
liste streiki ära kasutada tööliliste üldise seisu-
korra halwendamiseks. Töölilistele, kes peale
kaastunde streiki tööle tulid, püüti peale su-
ruda halwemaid töötingimusi, tööliliste seas
wõeti „puhastus“ ette, see on agaramad püüdi
jätta wärawa taha ja peaaugi, püüti hoopis
anda ametiühijustele. Kesknõukogu kutsus
neid töölisi streiki jatkama, kus töötingimisi
halwendada katuti ja kõiki töölisi tööle ta-
gasti ei wõetud, wõi muid sellejarnaseid tingi-
musi läbi wiia katuti. Seega jatkub streik ka
weel teistel aladel peale õetööstuse. Kuid
kesknõukogu püüab neid võimalikult kiirelt
lõpetada, et wõiks fogu jõudu ja tähepanu
pühendada õetööliliste streigile.

Riigi walitsus tõendab ja tunnistab, et ta
oma lepituskatsete aluseks on wõtnud föekom-
missjoni esimehe ettepanekud, on ilmne, et
praegune tagurline Baldwini walitsus ära-

ootawale seisukohale püüab jääda, et võimalust anda jöetöösturitel oma hääd seisukorda ära kasutada ja töölise streifi nurja ajada, seega töölise kulul jöetööstuse „kriisi“ lahendada. Seda tõendab ka peaminister Baldwinini wastus hiljuti alamkojas Ramsay MacDonaldile. Walitus ei jöanda töösturite wastu surweabinõusid tarwitusele wotta ja teiselt poolt ei tahtwat walitus end sundida lasta kaewandusi riigistama.

Ka siin on jälle selge, et inglise jöetööstuse põhjalikuks ümberkorraldamiseks, tema elujõuliseks tegemiseks peawad eestkätt töölised kõige suuremat jõupingutust awaldama, sest selle küsimusega on palgaküsimus paratama-

tult seotud. Töölise wõit tähendab ühtlasi ka tööstuse edu, ja kui võimalik ei peaks olema mahajäänud kaewanduste omanikke kaasa tõmmata, siis kaewanduste riigistamise teel.

Töösturite wõit tähendab aga tööstuse kiratsemist, madalaid palkasid, ja kõigile kaewanduste omanikkudele kindlat kasuprotsenti, kuigi see kaewanduse seisukorra tõttu õigustatuti ei ole.

Inglismaa tulewik ja maa edu on seotud töölisnõudmistega, töölised on end kindlalt koondanud oma nõudmistele ümber ja nad peawad wõitma ning wõidawad!

Ülewaade 7-da posti-telegraafi ja telefoniteenijate ülemaalse kongressi tegewusest.

1, 2 ja 3 mail k. a. pidas organiseeritud p.-t.-t. teenijate pere oma 7-dat ülemaalist kutseühingu kongressi.

Kongressi päewakorras olid, peale wormiliste punktide, järgmised tähtsamad küsimused: 1) palk ja warustus, 2) preemia seadus, 3) autasu-seadus, 4) terwishoid, 5) töölihtsustamine ja ametioskuse ettevalmistamine, 6) organiseerimise küsimus.

Palga juures konstateeriti ammugi juba kõigile teada olewat fakti, et postiteenijate töötaasu, peale üsifikute suuremate administratiiv ametite, elatismiinumumist palju madalam on ja et selle tagajärjel teenijaskonna füüsiline ning moraalne terwis kannatab.

Riiklise riidewarustuse saajate poolt toodi ette, et riide kandeaeg pikem on riiete tegelikust wastupidawusest. Peale selle peeti ebasoowitawaks ametist lahkuwatelt teenijateelt wormiriide tagasiandmine ja kantud riiete uutele teenijatele wäljaandmine.

Palga küsimuse resolutsioonis otsustati Riigi- ja Omawalituse teenijate Resklliidu poolt üles seatud nõudmisi toetada. Warustuse alal nõuti ettetoodud pahede kõrvaldamist ning warustuse andmise laiendamist kõigi postiametkonna teenijatele.

1925 a. täiendas Riigikogu raudteeteenijate preemia seadust selle laiendamiseega postiametkonna teenijate kohta.

Posti peawalitus aga ei ole jõudnud

weel kokku seada ja teedeminister kinnitada preemiate maksmise määrust.

Kongress awaldas soowi, et preemiate tegeliku wäljamaksimisega administratsioon rutataks ja jättis preemiate eneste kohta seisukoha senikauaks wõtmata, kuni nad praktiises elus ennaast näitawad.

Riigikogu poolt wõeti 1925 a. wastu riigiteenijatele autasu maksmise seadus, mille teostamiseks aga postiametkonna eelarwes summad puuduwad.

Kongress awaldas soowi, et autasu tegelikult käsitamiseks administratsiooni poolt samme astutaks.

Terwishoiu alal selgitas postiametkonna usaldusarst, et halbade ruumide ja alatoitluse tagajärjel haiguste protsent ametkonna teenijate seas aasta-aastalt suureneb. Nimmelt ei ole teenijaid wiimastel aastatel peaaegu sugugi juurde wõetud, kuid ametkonna arstiabi kulud tõusewad aga regulaarselt 1½—2 miljoni marka aastas.

Oleks tõesti kasulikum teenijate palkasid tõsta, sest see tasuks end ka osalt arstimistaruwiduse ja kulude wähenemisega!

Töölihtsustamise alal peetud mõtteawaldused näitaksid, et kokkuleppel riigikontrolliga mõndagi tööala lihtsustada saab. Leiti tarwilikuks, et wabariigi walituse poolt asutatud töölihtsustamise komisjon kohapeal asutuste tööd uuriks ja iga tööala erilise korra kohta seisukoha wõtaks.

Konstateeriti erifooli wõi kurguste puudumise tõttu teenijastonna ametiostuse langust ja leiti tungiwalt tarwilikuks erifooli wõi pikemaajaliste kurguste korraldamine teenijastonna kwalifikatsiooni parandamiseks.

Organiseerimise töö intensiivsemaks tegemise aluseks wõeti 1925 a. fewadel Riias ärapeetud Balti riikide riigiteenijate kongressil wastuwõetud põhimõtted, misjughesed l. a. ülemaaline riigi ja omawalitsuse teenijate üldine kongress samuti heaks kiitis.

Üldiselt oli möödnud p.-t.-t. teenijate kongressil dhfond eelolewate Riigikogu walimiste tõttu postiteenijate peres omal ajal

oma nimekirjaga walimistele mineku pärast kufjeliseks tööks natukene liig palawaks aetud ja suurem osa kongressi waidlusi keerles taktila küsimuse ümber, kudas parlamendis omi huwifid kõige ratsionaalsemalt kaitsta.

Selle tagajärjel on peaaegu kõik kongressil wastuwõetud resolutsioonid üldiselt waremalt awaldatud mõtete kordamised ning puht loowa töö mõttes ei saa möödnud kongressi õnnestunuks pidada. Teiselt poolt oli ka endiste resolutsioonide kordamine paratamata, sest et p.-t.-t. teenijate nõudmised seni weel täitmist leidnud ei ole.

W. L.

Sundmäärus kauplemise aja kohta Tallinnas.

Senini makswad sundmäärused kauplemise aja kohta Tallinnas, wastu wõetud linnawolikoguga poolt 7. juulil 1920. a. on mitmel korral muudetud, täiendud jne. nii et nende tarwitamine raskusi sünnitas. Suba ligi kahe aasta eest efineti loowiawaldustega, et neid muuta ja minewa aasta aprilli kuul kufjus töökaitse komisjon äriomanikkude ja äriteenijate efitajad uue sundmääruste kawa asjus nõupidamisele. Ennem kui kofkuleppele jõuti tuli 3—4 koosolekut ära pidada kuni lõpuliikul hääletamisel uus sundmääruste kawa peaaegu ühel häälel, mõne üfsiku wastuseismisel, wastu wõeti. Kui nüüd äriteenijad arwastwad, et äriomanikud rahule jääwad ja linnawolikogus oma efitajate poolt wastuwõetud kawa kohta heatahtlikul seisukohal asuwad, siis efiwad nad.

Kõige pealt alustati fihutustööd määruste wastu linnawalitsuses. Seal moodustati omakorda komisjon, kes asjast huwitatud mõlema poole s. o. äriteenijatest ja äriomanikkudest, paremini pidi teadma kunas kaupluse üffi awada, julguda jne. Komisjonist rändas eelnõu juriidilise nõuandja kaaluda, nii marineeriti neid määrusi jumala abiga seni, kuni enam kuidagi sünnis ei olnud, siis pandi jälle linnawalitsuse päewakorda muidugi, tugevasti „parandatult“. Kõike seda oli waja ainult ajawõitmiseks, sest wahapeal pommitasid kaupmeeste seltsid, kiosside omanikud, kaubandus-koda ja ka kuulge ja imestage, meie „ühistegeelised asutused“, kes igale linnawolikule kodu trükitud poognaid saatid, milles ifka austatud tarwitajate huwifid kaitsefid.

Neid kirjutusi arwesse wõttes wõeti küsimus linna töökaitse komisjonis uuesti arutusele, kus otsustati läinud aastal äriteenijate ja äriomanikkude efitajate kofkulepet mitte muuta ja sundmäärus sel kufjul kui ta segakomisjonis wastu wõetud linnawalitsusele tagasi saata, kes ta linnawolikogule finnitamiseks ette paneb. 23. aprillil olid määrused linnawolikoguga päewakorral, kus sedapuhku lõpuliikul otsus tehti. Kõiki neid eeltõid nähes ei wõinud mingisugust lootust olla, et sundmäärused sel kufjul kui nad segakomisjonis wastu wõeti, läbi läheks. Olgugi, et senini oli üldine arwamine sarnane, et kolmandad isikud ei muuda kahe poole wahel wastastikku saawutatud kofkulepet, kui ta weel liiategi peaaegu ühel häälel tehtud on. Segakomisjoni poolt wastuwõetud sundmäärustes oli ette nähtud, et ainult 3. järgu toiduainete kauplused wõiwad awatud olla kella 6 hom. kuni k. 18 (6) õhtul.

Selle luba laiendamisega kõikide äride peale kus toiduaineid müüakse, paneb äriteenijad sarnasesse seisukorda, et rasked on üldse segakauplustes üffi julguda ennem kella 6 õhtul.

Sundmäärus kauplemise aja kohta Tallinnas; mida asutused üle aasta marineerisid ja mida wolikoguga lõpuks wastu wõttis muudatustega, saadeti sifeministeertumi poolt finnitamata tagasi ja nüüd algab komisjonide, linnawalitsuse jne. „töö“ uuesti otsast peale. Kindel on, et ennem sügiset need määrused wastuwõtmisele ei tule ja selleajani peakiwad äriteenijad ses küsimuses seisukohad

wõtma ja ka hoolitsema, et ta maksuisele pääfeks. Et seisukoha wõtmiht hõlbustada ja laiematele äriteenijate hulkadele määruste kawa siju tutmustada oleme ka tema käesolewasse kuufirja mahutanud.

Peale selle peame endid organiseerima, ifka ja alati meeldetuletama, et ühenduses on jõud. Meie ei pea loiuult pealt waatama, kui äriomanikud linnaiisafid pommitawad kõifjuguste seletustega, waid peame enda jõu koondama, et juudame sundida austama waba kofkuleppeid igaihte, kes ta ka ei oleks. Selleks tööle, ja jalamaid.

Sundmäärus

kauplemise aja kohta Tallinna linnas.

Wastuwoetud 21. IV. j. a.

(Wäljaantud linna seaduse § 108 p. 26. ja kaupluste, äriettewõtete, ladude ja kontorite teenijate puhkeaja kohta 15. now. 1906 a. antud eriseaduse ja selle muudatuse põhjal 12. sept. 1907 a.)

I. Kauplemine äripäewadel.

§ 1.

Kõigis kauplustes ja äriettewõtetes, wäljaarwatud §§ 2—4 ettenähtud erandid, on kauplemine äripäewadel lubatud 1. juunist kuni 1. septembrini kella 9 homm. kuni kella 17 (5) p. l. ja 1. septembrist kuni 1. juunini kella 9 homm. kuni kella ½18 (½6) p. l.

Märkus: Kaks nädalat enne ülesõudmise ja kaks nädalat enne jõulupühi on kauplemine lubatud äripäewadel kella 9 homm. kuni kella 18 (6) p. l.

§ 2.

Kauplustes, kus müügil peakaubaainena toiduained, puuwili ja karastawad joogid, on kauplemine äripäewadel kella 6 homm. kuni kella 18 (6) õhtul lubatud, palgateenijate wahetuslega.

§ 3.

Trahteriafutused, mis kauplewad I järgu äritunnistusega, wõiwad kauplemiseks awatud olla äripäewadel kella 10 homm. kuni kella 1-ni õõsel palgateenijate wahetuslega, kuna alama järgu äritunnistusega kauplewad trahteriafutused wõiwad kauplemiseks awatud olla äripäewadel kella 7 homm. kuni kella 22 (10) õhtul palgateenijate wahetuslega.

Märkus 1. Trahteriafutustel, kus nad siemiselt ühendatud muu liiki kauplustega, selles paragrahwis lubatud kauplemise aja pikenduse õigust ei ole.

Märkus 2. Raudteejaamade ja laewade einelauad ei allu kauplemise aja kfitendustele.

Märkus 3. Wõrastemajades käib käesolew paragrahw ainult einelaua tegewuse kohta.

§ 4.

Kioskides, kus ainult karastawate jookidega, puuwiljaga, maiusasjadega, küpsistega ja paberosjidega ning tikkudega kaubeldakse, on kauplemine äripäewadel lubatud: 15. aprillist kuni 15. oktoobrini kella 8 homm. kuni kella 23 (11) õhtul, 15. oktoobrilt kuni 15. aprillini kella 7 homm. kuni kella 19 (7) õhtul.

Märkus 1. Samadel aegadel on awatud ka bensini automaatkioskid, kus autodele nende jookswaks tarwiduseks bensini müüakse.

Märkus 2. Käesolewas paragrahwis tähendatud kioskide alla on mõeldud ainult jarnafed ehitused, kuhu kauba tarwitajal kaupluse ruumi sissepääsu ei ole.

II. Päewad, mil kauplemine keelatud.

§ 5.

Jgasugused kauplused, wäljaarwatud ainult raudteejaamade ja laewade einelauad, ning teatrite einelauad etenduste ajal, peawad sulutud olema: palwepäewal, suurel reedel, 1. mail, kewade-, juwiste- ja jõulupühade esimesel päewal.

§ 6.

Kõif kauplused, wäljaarwatud: 1) § 2. nimetatud III järgu äritunnistusega kauplused (§ 2), 2) trahteriafutused (§ 3), 3) kioskid (§ 4) ja lillekauplused, peawad peale § 5. tähendatud pühade sulutud olema: 1. jaanuaril, kolmekuningapäewal (6. jaan.), iseisewuse päewal (24. weebr.), ristipäewal (taewaminemise pühal), jaanipäewal, kewade-, juwiste- ja jõulupühade teisil ja kolmandal päewal, pühapäewadel (nädalapühadel).

III. Kauplemine nädalapäewadel, pühapäewadel ja puhkepäewadel.

§ 7.

Näitustel ja heategewa otstarbega näitemüüfidel on kauplemine lubatud pühapäewadel ja kõifidel pühadel, wäljaarwatud § 5. tähendatud pühadel, kuid mitte üle 12 tunni.

§ 8.

Nädalapäewadel ja pühadel, wäljaarwatud § 5. nimetatud pühad, on kauplemine lubatud:

- a) § 2-s nimetatud III järgu äritunnistustega kauplustes 1. mailist kuni 1. oktoobrini kella 6 kuni kella 9 homm. ja 1. oktoobrist kuni 1. maini kella 7 kuni kella 10 homm., ilma palgateeniijateta;
- b) trahteriasutustes (§ 3) ja kioskides (§ 4) samadel aegadel, kui äripäewadelgi;
- c) lillekauplustes kella 9 homm. kuni kella 12 päewal, kuid ilma palgateeniijateta.

§ 9.

Suurel laupäewal, juunistepühade laupäewal, jaani laupäewal, jõulu laupäewal ja wana aasta wiimajel päewal on kauplemine lubatud kuni kella 14 (2) päewal.

Märkus 1. Toiduainete, puuwiilja ja farastawate jookide ja tubakasjadedustega kauplused wõiwad kuni kella 17 (5) õhtul awatud olla.

Märkus 2. Käesolewas paragrahwis ettenähtud kitzendused ei käi trahteriasutuste kohta.

IV. Üldmäärused.

§ 10.

Palgalise teenija tööpäew ei tohi üle kaheksa tunni kesta.

§ 11.

Alaalistele teenijatele, 14 kuni 16 aastastele, on lubatud töötada mitte rohkem kui 4 tundi päewas.

Märkus 1. Töötaja algus määratakse tööandja ja alaalistse teenija omawahelisel kokkuleppel.

Märkus 2. Koolikohusliste alaalistid wõib palgalistena teenistusse wõtta ainult koolitöö waheaegadel.

Märkus 3. Alaalistele kuni 16 a. on keelatud peale kella 21 (9) õhtul töötada lasta.

§ 12.

Üle kaheksa tunni päewas kauplemiseks awatud kauplustes ja ettevõtetes peab palgalistele teenijatele vähemalt kaks tundi, teistes kauplustes mitte vähem kui pool tundi päewas lõuna waheaega antama.

Märkus. Lõunawaheaja algus määratakse tööandja ja palgalise omawahelisel kokkuleppel.

§ 13.

Käesolew sundmäärus peab igas kaupluses ja äriettevõttes nähtawale kohale wäljapandud olema.

§ 14.

Käesolewa sundmäärusega kaotab oma jõu Tallinna linnawolikogu poolt 7. juulil 1920 a. wastuõdetud ja „Riigi Teatajas“ nr. nr. 111/112 — 1920 a. awaldatud sundmäärus kauplemise aja kohta Tallinna linnas ühes kõige muudatustega ja täiendustega ja nimelt:

Wastu wõetud wolikogu poolt:	Awaldatud „Riigi Teatajas“:
6. oktoobril 1920 a.	1920 a. Nr. 177/178
6. aprillil 1921 a.	1921 a. Nr. 29
3. augustil 1921 a.	1921 a. Nr. 70
24. augustil 1921 a.	1921 a. Nr. 76
14. detsembril 1921 a.	1921 a. Nr. 119/120
13. detsembril 1922 a.	1923 a. Nr. 3
27. juunil 1923 a.	1923 a. Nr. 97/98
18. novembril 1925 a.	1925 a. Nr. 193/194

§ 15.

Käesolew sundmäärus ei ole makfew apteekide kohta.

§ 16.

Selle sundmääruse wastu effijaid karistatakse Rkf. Tr. S. § 29 põhjal.

§ 17.

See sundmäärus astub jõusse kaks nädalat peale tema awaldamisest „Riigi Teatajas“.

Seltsimehed töölised ning ametnikud, toetage „Ametiühisuslist kuukirja“ tellimise ning kaastööga.

Mitmesugused teated.

Riigiteenijate palkade tõstmise üle tehti palju kisa ja tagajärjeks wähe willu. Algati komisjoniga rahaministeeriumi juures millest ka teenijate esitust „lahkesti lubati“ osa wõtta. Tööde tagajärjeks kokkulepe millele ka rahaministergi oma õnnistust ei olla keelanud. Muidugi oli kerge alla kirjutada sellele „fõrgendusele“ sest ta tõi ju ainult kõige paremal korral 1.400 mk. juurde ($4.800 \times 14 : 12 = 5.600$ mk., endine palk uue järele 7.000) kuna ka neid ametnikke oli, kes juurde üldse ei jaanud. Kuid need olid kõrgemapalgalised, kellel sellestõttu majandusline kitsikus nii tunstaw ei ole. Olgu sellel kawal kui palju puudust tahes, ihtte peab ütleva, et seal nähtawasti madalama astmelise ametnikkude palga tõstmine eplaanil oli, kuna kõigi teiste ettepanekute juures, mis ennem ja pärast on tehtud, lugu ümberpööratud on.

Ametnikkude palgawõitlus on kestnud aastaid, ifka on lubatud tõsta, kuid ainult kokkutõmbamise arwel; on ka koosseise kokku tõmmatud, kuid töötawa lihtsustamist üldse mitte läbiwiidud, ehk kuigi seda mõnel puhul tehtud, siis juhuslikult ja kindla kawata. Ametnikkude arwu wähenemine ilma tõelise töölihtsustamiseta aga muutub tihti järelejäänud ametnikkude tapmisefks ja kodanikkude kannatuse proowiks. Olgugi, et mitu aastat juba nõutakse töölihtsustamist, koosseisude kawasid ja nende esitamiseks ka mitmed tähtajadki antud, ei ole seda senini suudetud wõi tahetud teha, ja teenijad peawad jälle kord leppima ühefordse palgalisega ja kindluseta olekuga teenistuse suhtes. Sest iga ametnik teab, et kui ta mitte küllalt truu ja ustaw kohalisele ülemusele ei ole, tabab just teda koosseisude kokkutõmbamine ja kui ei meelita ühes perekonnaga näjale ohwerdatud saada, muutub tahtmata lõmitajaks, nartsuks. Kas seda tahetaksegi meil inimestest teha. Senikaua kui oli II Riigikogu weel koos ja III Riigikogu kandidaatide nimekirjade kokku seadmine käsil, tõi kõik lehed riigiteenijate palgafõrgenduse asjus pikki kirjutusi, näis nii kui oleks iga poliitiline rühmitus Riigikogus tingimata palgatõstmise poolt, kuid kõik oli ainult silmapetteks.

Kõik lahked wastuwõtmised küll riigiwannema, küll rahaministri jne. poolt andsid loo-

tuft, et nüüd ifka juurdepanek tuleb, kuid waevalt oli küsimus Riigikogus päewakorral, kui hoopis teised tuuled puhusid.

Lõputulemus nii kui juba aastaid kestnud — ühefordne palgalisa, milliste palwetega neil päewil teenijate organisatsioonid efine-nud, ja „suured lootused“ parema tulewiku peale — kui need ainult kõhtu täita suudaks. Peale neid suuri liigutusi komisjonides, walitsuses, Riigikogus, on kindel üks, et teenijatel wahapeal soikujäänud palgawõitluff uuesti otsust peale hakata tuleb. Teist teed nähtawasti ei ole.

Meie walitsewates ringides näib nii kui salahirm walitsewa kindla palga määramise asjus, näib kui ei tahetagi kindlustada inimestele äraelamiseks wajalikku töötasu, waid sihilikult peetakse armuanni mõju all, sihilikult jeotakse inimest koha külge, et mitte parema teenistuse leidmisel ära ei läheks ja seega teenitud palgast lisatasu näol ilma ei jääks. Millega seletada seda, et palkade tõstmiseks ümberkorraldatud palgarebeli järele riigil raha ei leidu, aga nelikorda aastas lisatasu anda siiski leidub. Teenijate koosolekutel toonitawad kindla sõnaga, et kadugu lisatasud ja määratagu kindel palk, mille järele inimene oma majapidamist korraldada wõib. Jätetagu ära need elufalliduse ettekäändel maksetawad lisatasud ja maksetagu õiglane töötasu, sest niipea ei ole ettenäha elufalliduse langust, mis palgad liialt kõrgeks muudaks. Teenijatel jääks palju jõudu muuks loowaks tööks järele, mis nüüd iga 3—4 kuu järele palgawõitluse peale ära tarwitatakse. Suwitaw oleks weel teada üldkoosolekute arwu, mis sel puhul peetud üksi juba teenijate poolt, peale selle rääkimata walitsuse, Riigikogu ja mitmesuguste komisjonide istumist sel puhul. Kui palju need koosolekud ja nõupidamised maksma on läinud, teab Sumal ise. Wast ehk oleks sellestki jätkunud juba õige suure palgalisa määramiseks.

Weel narrimas seisukorras kui riigiteenijatel on omawalitsuse teenijate palgaküsimus. Remad o o t a w a d kuni walitsus oma otsuse teeb, siis hakkawad ka linnaisad palkadest rääkima.

Saksa ametiühisuste majandusprogramm.

Siljuti avaldasid Saksa vabad ametiühisused, kus üle 5 miljoni liikme, oma majandusprogrammi. Eriti hõlmab see paljude töötajate puutuvat osa. See kõlab järgmiselt:

„Ametiühisused asuvad seisukohal, et rahuaegset palka ei tule võtta kui ülema piiri ja alust paljude mõistmisel ja hindamisel. Ametiühisused on ettevõtjatega ses mõttes ühel arvamisel, et seal paljude kõrgenduse üldiselt kõrgendatud töövõimudega käsitades käima peab. Kuid kõrgem töövõim ei ole mitte üksiku töölise tehnilisest pingutusest, vaid eeskätt ratsionaalsest töövõimude majandamisest ning kaardindusest töövõimudest. Mõlemad on aga siis võimalikud kui õigetele ostujatele vastavalt laieneb. Õigetele ostujatele suurenemine loob Saksa tööstusele eeltingimused hea töö võimudega odavalt valmistatud kaupadele väljaveo võimalusi kindlustada.

Palgakõrgendus on aga tähtsam tegur, mis sunnib tööstust otstarbekohasemaks korraldama. Kui teatavas tööstusharus palgakõrgendus läbi viidud, mis üldtariifidega kindlustada tuleb, siis sunnib see ebaotstarbekohaselt järeleandmatuid ja juhituid tööstustevõtteid, kellele kõrgendatud palgamaksimine ülejõu käib, oma tööstust sulguma, kuna paremini korraldatud ettevõtteid tegevust laiendada. Kõrged palgad on seega tugewaks teguriks majandusele edendamiseks.

Tööstustedendav tähendus on aga kõrgel palgal ainult siis, kui terwes vastavas tööstusharus ühed ja samad palgad maksavad. Sellepärast ja et ka aruhoida üksikuid paljude allasurumisi töövõimude tagajärjel, peame meie kindlalt finni tariifilepingute põhimõttest, see tähendab — palganormid peavad kollektiivselt sõlmima mis kõigide vastava tööstusharu ettevõtete kohta ühtlased ja sunduslikud on. See põhimõte ei takista parema töö eest suuremat palka maksast. Kollektiivselt peavad aga maksma küllalt kõrged põhipalgad nii päeva- kui ka tükitöö kohta. Kõikide põhipalga kohta — mis on tähtsam osa töölepingust — peab olema seadusega korraldatud tariifikomisjoni ülesanne. Üksikute ettevõtete katsete, oma tööliste ehitustega kokkuleppeid sõlmida, tulevad kindlalt tagasi tõrjuda, sest et nad tariifimõiste hävitavad. Nende alatu siht on erandisi tingimusi üksiku-

tele ettevõtetele võita, mis üldise huvidel kahjulik on.“

Samal seisukohal asuvad ka inglise mäetöölised, kes kindlalt tagasi tõrjavad mäetööstuse ettevõtetele maafondade viisi lepinguid sõlmida.

Samas kirjutuses öeldakse 8-tunnilise tööpäeva kohta:

„Ametiühisused kaitsuvad ka edaspidi 8-tunnitööpäeva. Otsustawaks põhjenduseks on sotsiaalsed ja kultuurilised kaalused. Rahwaterwis ja rahwakultuur ei tohi majanduslike seisukohtade warju jääda. Ümberpöörduvalt, rahwaterwis ja rahwakultuur on tegu võimsa majandamise tarvilikud eeltingimused. Ka valmistustehnilisest küljest ei tähenda 8-tunnine tööpäew tavaliselt töövõimude langust, vaid just valmistuse suurenemist ja töövõimude tõusu. Põhjalikud uurimised väga mitmesugustes tööstusalades on wastuwaidlematult kindlitanud, et ühes tööpäeva lühendamisega tõuseb ka töö intensiivsus. Kuid ka aladel, kus seda tähene ei mõidud panna, räägivad 8-tunnilise tööpäewa poolt otsustawalt terwishoidlised, sotsiaalsed ja kultuurilised nõuded. Sest hinnates küllaldaselt soovi töövõimude tõsta, peab ameti meele pidama, et igasuguse majanduspoliitika keskpunktiks peab iga olema tööline inimene, ning et töövõimude tõusu eeskätt saavutama peab tehniliste ja organiseerivate jõudude korraldamise teel, milgil tingimustel aga mitte elawa inimese elujõu arwel.

See põhimõttelik seisukoht 8-tunnitööpäewa kohta ei takista ametiühisusi siin seal kõrwaltalduwisi võimaldamast, kus pikema tööpäewa tarwidus kindlaks tehtud. Ka tariifileping annab võimaluse jarnaste kõrwaltalduwiste üle kokku leppida.

Sellewastu tõrjuvad ametiühisused kindlalt tagasi töösturite üleriikliku ühise nõudmise, et tööaja määramine jääks üksiku tehase peremehe ja tööliste asjaks. Meie nõuame ühtlast seadusliku korraldust nii omas riigis kui ka rahwuswahelises ulatuses. Rahwuswahelise tööpäewa pikkuse määramisel nõuame meie, et selle alusena finnitataks Washingtoni kokkulepe 8-tunnise tööpäewa kohta.“

(E. G. B.)

Tööta tööliste finnitamine välismail.

Wiimaks hakatakse ka Ungaris tööta tööliste finnitamisküsimust liigutama. Wastaw seaduseelnõu on walmis, kus kõik need tööliised sunduslikult tööta oleku wastu finnitatakse, kes haigekassa alla kuuluvad. Tööta oleku ajal antakse abiraha poole palga suuruses. Selle seaduseelnõu iseäralduseks on, et finnitussummad maksawad ettevõtjad ja tööliised, mõlemad pooled ühesuurustes maksusummades, kuna riik omalt poolt kasjale mingit toetust ei anna. 700 miljoni kuldkrooni suuruselt riigieelarwest ei jääku pennigi tööliste toetamiseks! Peale Itaalia on Ungari peaaegu ainuke maa, kus riik töötatööliste heaks pennigi kulutada ei soowi! Muijal maades, kus sunduslik tööliste finnitus tööta oleku wastu maksma pandud — nii Saksa maal, Inglismaal, Schweitsis ja Austrias, — kannab riik ühe osa töötatööliste finnitamiskassa kuludest, ning maades kus tööta tööliste finnitamine sünnib ametiühisuste kaudu, nagu Belgias, Prantsusmaal, Tšehhoslowaalias, Hollandis jne. — annab riik teatavad summad ametiühisustele tööta tööliste finnitamise läbiwiimiseks.

Austrias on töötatööliste finnitamisküsimuses ka tagajätkumist märgata. Walitusel on wäljatöötamisel kawa, mille järele suur hulk tööpuuduse wastu finnitatuid tööliisi tööta oleku ajal abirahast ilma jääksid. Nii kawatsetakse edaspidi hooajatöölistele ainult sel korral toetust anda, kui nad hooajal tööta on. Peale selle wähendatakse abiraha 20% wõrra neile tööta töölistele, kes üle 30 nädala tööta olnud, samuti tahetakse abiandmise kestwust piirata. Kõige raskem on punkt, mille järele piiratakse abiandmine wanematele tööta töölistel, nimelt töölistele, kes üle 50 aasta wanad on.

Wiieni tööliste leht kirjutab selle kohta: „Pandagu omelt wiimaks maksma wanaduse ja töowõimetusse wastu finnitamine kõigi ülemineku normidega; siis wõiks juttu olla wanade finnitamise piiramisest tööpuuduse wastu! Seni kui meil aga wanaduse ja töowõimetusse wastu finnitamist ei ole, on see julm jõhkrus wanu ka töötaoleku korral abist ilma jätta“.

Samuti on muudatust ette nähtud tööpuuduse wastu finnitamise kassa kulude katmise

kohta. Seni kannab oja kulused riik, nimelt 12% kuludest nii harilikuks toetusse, mis 30 nädala tööta oleku kestel antakse, samuti ka toetuse korral erakordset tööpuuduse aega, kus tööline üle 30 nädala tööta on. Uue ettepaneku järele ei annaks riik mingit toetust 30 nädala kestnud töötaolul ajal ja 16% toetusest neile töölistele, kes üle 30 nädala tööta olnud. Et aga kaks kolmandikku tööliisi wähem kui 30 nädalat tööta on, siis wäheneks riigi abiraha tööta töölistele tuntawalt.

Wiieni tööliste leht kirjutab selle kohta lõpuks: „Kestis kaua kuni see isewärki, wärdjas maailma sündis! Loodetawasti on aga härral ministril jamašugune paberikoru, kuhu ta kiiresti selle wärdja matta wõib! Sest sellest häbieelnõust ei wõi ja ei tohi maksawat seadust sündida!“ (L. G. B.)

Rahwuswahelisele töökonwerentšile, mille istungid peeti maikuu lõpus saadikute walimiseks, olid töö-hoolekande ministeeriumi kutsutud merimeeste ja maatööliste kutseorganisatsioonide esitajad. Et konwerentš päewakorras peasjalikult meremeestesse puutuwad küsimused, siis leppisid organisatsioonid kokku ja saatsid oma esitajaks kapten Gustawsoni.

Räti raudteelased walmistuwad streigile.

Räti raudteelaste ametiühisus esitas teedeministrile järgmised nõudmised:

Põhjenedes 4 wolinikkude konwerentš otsusele, kaalus laendatud raudteelaste ametiühisuse juhatus 16. mail raudteelaste palkasid, wärdles neid elukalliduse tõusuga ja leidis, et praegused palgad sugugi ei wasta elukallidusele. Eriti raske on päewatööliste seisukord. Sellepärast nõuab juhatus:

1) Päewapalgad, tükitöö hinnad ja ametmeeste palgad tulewad tõsta 50% wõrra.

2) Kõigi nende tööliste liikide palgad peawad olema ühtlased üle kogu maa, ning arwestatud Riia raiooni normide järele, see tähendab, samadel alustel, nagu koosseisus olewatel töölistel.

3) Tükitöö hindamise aluseks tuleb wõtta wästawa liigi kõige kõrgem päewapalk.

4) Päewatööliised, kus tööd tüki peale wõimata anda, peawad saama 40% päewapalga lisa.

5) Kõik töölised, keda lasti puhkusele ilma pagata, peavad saama 13 kuu palga.

Koosolejades olevate tööliste kohta esitati nõudmised juba enne.

Raudteelaste ühjus tegi ettepaneku läbirääkimiste algamise kohta juba nädal aega tagasi. Kui läbirääkimised soovitawaid tagajärgi ei anna, otsustas ühjus alata streiki.

Liibawi-Hajenpotti eraraudtee seltsile on samuti esitatud nõudmine maksta töölisele neil samadel alustel palga, nagu maksab riik. Seni ei ole selts raudteelaste ühjusle wastust annud, ja nähtawasti ei kawatsegi wastata. Sellepärast otsustasid raudteelased alagada streiki ka sel liinil ühel ajal üldraudteestreigiga.

Raudteelaste palgad Lätis on väga madalad, palju madalamad kui muus tööstuses, see asjaolu annab end ka seega tunda, et raudtee omale kuidagi töölist ei leia.

Raudteewalitsus katsus Lettgalliasst tööliji kohale wedada, kuid ka see katse äpardus.

Dwinski pearaudtee töökojast lahkusid hiljuti 50 ametmeest ja sarnane põgenemine jätkub kogu aeg. Kui raudteewalitsus ei taha kaotada oma wiimaseid õppinud töölist, siis tuleb tal töölise nõudmisele paratamatult wastu tulla.

Esialgul oli kawatse streiki alata 7. juunil kell 10 hommiku. Kuid mõned uued asjaolud sundisid streiki kawatsest edasi lükkama. Nimelt olewat tekkinud streigimurdjate grupp, kes üleskutse awaldas tööde jätkamise asjus streigimurdjatega. Kuid see grupp on niisõrd väike, et waewalt mõju saab olema streigi käigu kohta. Teiselt poolt on kuulda, et ühjus leiab soodsamaks ajaks streikimiseks Soome presidendi külastäigu aja. On aga loota, et töölised walitsusega kokku lepivad ja streik seeford ära jääb.

Suwitaw on, et Lätis raudteelastele walitsus streiki ei keela, meil aga ei registreeritagi raudteelaste ametiühjuse, kui põhikirjas punkt sees on, et ühjusel õigus on oma majandusliste huwide kaitseks streiki korraldada.

Ja ometi maksawad nii Lätis kui meil ühed ja samad wene seadused! Nagu sellest näitest näha, on walitsus ja kohtud hooli-

mata põhiseadusest, oskanud tegelikus elus wana tsaari waimu küllalt weel alles hoida ja töölistel seisab raste töö weel ees, et seda waimu lõpuni wälja tuulutada.

25 aastat rahwuswahelist ametiühisuslist liikumist.

Käesolewa aasta 21. augustil saab täis 25 aastat, kus üksikute riikide ametiühjusest liidud ühinesid rahwuswaheliseks liiduks, seega aluse panid rahwuswahelisele ametiühjuslikele liikumisele.

Rahwuswahelise ametiühjuse Liidu juhtiwad asutused otsustasid seda päewa seega pühitseta, et eriliselt tugawat kihutustööd teha ametiühjuslike liikumise heaks ning ametiühjuse õhutada rahwuswahelisele ühinemisele.

Enne mälestuspäewa korraldatakse üleilmiline ametiühjuse organisatsiooninäädal, kus peajuhtühüeteks: „**Kõik töölised ametiühjusesse — wõitlus kahetsatunnilise tööpäewa eest!**“ Üksikud maad lisawad arusaadawalt omad walusamad tänapäewa nõudmised juurde. Sarnaselt on meil Gestis palgaküsimus. Ametiühjuse organisatsioonides on meil esimeseks walusamaks ja tungiwamaks nõudmiseks palgatõstmise küsimus.

Organisatsiooninäädal korraldatakse wahirikutekoosolekuid, koosolekuid awalikkudes saalides, demonstratsioonid ja käimisi mööda korterid organisatsioonimata töölise juurde.

Et augusti kuu mitte kohane ei ole kihutustööks, sellepärast otsustati rahwuswahelise ametiühjuslike liikumise 25 aasta festuse mälestuspäewa pühitseta nii nagu 1924 a. sõja wastu wõitluspäewa septembri kuu kolmandal pühapäewal. Seega saaks see mälestuspäew ära peetud pühapäewal 19. septembril. Ametiühjuse organisatsiooninäädal oleks siis 13. kuni 18. septembrini.

Et organisatsiooninäädal ja mälestuspäewa rahwuswahelist üheloomu eriti alla kriipsutada, oleks soowitaw kutsuda wäljamaa seltsimehi kõnelejatena ja organisatsioonijatena, need seltsimehed wõiksid olla kasulikud mitte üksi kõnelejatena, waid ka juhataste ja näpunäidete andjatena organisatsioonisküsimuste alal.

(J. G. B.)

Wäljaandja Üleestimaalise asutuste ning ettevõtete ametn. ja teenijate ühij. liidu esimees Artur Punsap.
Wastutaw toimetaja Alma Ostra-Dinas. Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, S. Tartu mnt. 61.